

LISTY
FILOLOGICKÉ
FOLIA
PHILOGICA

140/2017/1-2

A tak se zrodil problém. Měla by nyní církev Husa rehabilitovat a zařadit ho do řady příkladných osobností (světců), snažících se vést své stádo horlivým kazatelstvím a mravným životem? Odpovídá jasně a zamítavě. Husova ekleziologie překračuje katolické pravověří, byla a je nadále neslučitelná s oficiálním výkladem. Takový závěr vítají i dnešní protestantské církve, které by Husovým svatořečením ztratily svou identitu. Tuto tezi nevychýlilo ani poslední šetření kostnického procesu nebo bádání na poli konciliarismu, oceňující Husovu názorovou pevnost.

V souvislosti s Husovým procesem je namístě upozornit i na Polcovu poznámku, že při procesu by se Hus nechoval tak tvrdošijně, kdyby ho kromě vnitřního přesvědčení nehnala také touha nezklamat své Pražany, kteří se za jeho života shromažďovali v Betlémské kapli. Vždyt máme prosbu českého pána Jana z Chlumu, který při veřejném slyšení 7. a 8. června 1415 Husa zapřísahal, aby od Pravdy neustupoval. Do Husových posledních úvah tak vstupuje další motiv. Jak významnou roli tu hrála jeho hrdost a ctižádost, obětující raději život než ztrátu cti v očích příznivců? Nejde již o přílišné psychologizování?

S J. Polcem lze jistě souhlasit, že Husova víra a myšlení patřily plně středověku. Roubování jeho učení do kontextu moderních ideologií je nepatřičné. Polcovo pojetí výkladu je neokázalé a dobře fundované, ale autor nezapře, že jeho myšlení je usazeno v proudu novotomismu.

Pavel Spunar (Praha)

Magistri Iohannis Hus Postilla adumbrata, (edd.) BOHUMIL RYBA – GABRIEL SILAGI.

Turnhout, Brepols (Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis, 261; *Magistri Iohannis Hus Opera omnia*, 13) 2015, XLIII, 787 s. ISBN 978-2-503-55275-0.

Husovu poslední sbírku latinských kázání kriticky vydal už v roce 1975 Bohumil Ryba v nakladatelství Academia. Gabriel Silagi ji nyní revidoval a připravil k novému vydání v belgickém nakladatelství Brepols jako 261. svazek ediční řady *Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis* (CCCM).

Jedná se o 13. svazek ediční řady *Magistri Iohannis Hus Opera omnia* (MIHOO), jež vycházela od konce 50. let 20. století v nakladatelství Academia. Brepols její vydávání převzal začátkem nového tisíciletí. Některé Husovy texty zde vycházejí poprvé, jindy bývá opraveno a doplněno vydání starší: *Questiones* (CCCM 205, ed. Jiří Kejř, 2004, MIHOO 19A), *Quodlibet* (CCCM 211, ed. Bohumil Ryba, 2006, původně 1948, MIHOO 20), *Polemica* (CCCM 238, edd. Jaroslav Eršil – Gabriel Silagi, 2010, původně 1966, MIHOO 22), *Dicta de tempore Magistro Iohanni Hus attributa* (CCCM 239, 239A, ed. Jana Zachová, 2011, MIHOO 26A-B / Dubia 1), *Enarratio Psalmorum* (CCCM 253, ed. Jana Nechutová et al., 2013, MIHOO 17), *Constanciensia* (CCCM 274, ed. Helena Krmíčková et al., 2016, MIHOO 24); v rámci ediční řady

byly jako dodatek vydány rovněž texty Jeronýma Pražského (CCCM 222, edd. František Šmahel – Gabriel Silagi, 2010, MIHOO, Supplementum I) a nejstarší kolejní katalogy pražské univerzity (CCCM 271, edd. František Šmahel – Zuzana Silagiová, 2015, MIHOO, Supplementum II). Přestože od založení řady MIHOO uplynulo už téměř 60 let, ještě asi polovina plánovaných svazků Husova díla na své kritické vydání teprve čeká a můžeme jen doufat, že k jejímu dokončení nebude potřeba stejně dlouhé, nebo dokonce ještě delší období.

Nejnovější vydání kazatelské sbírky *Postilla adumbrata* tedy patří mezi reedice. Je uvedeno krátkou německou předmlouvou, v níž Gabriel Silagi, koeditor již čtvrtého svazku MIHOO, přibližuje mimo jiné dva hlavní důvody, proč se rozhodl Rybovu edici nově vydat (s. V): chtěl jednak nově zpřístupnit tento nejobsáhlejší Husův latinský spis a doplnit ho o nově nalezené literární odkazy, jednak rehabilitovat jméno předního českého medievisty Bohumila Ryby, který v prvním vydání ze sedmdesátých let nemohl být z politických důvodů jako editor uveden.

Ryba dal sbírce název *Postilla adumbrata*, tedy „načrtnutá, nedokončená“ sbírka kázání. Jedná se o příručku pro kazatele, jež vedle základního návrhu kázání pro jednotlivé neděle a svátky církevního roku obsahuje také autorovy poznámky a upozornění, jakým způsobem v závislosti na typu publika přistupovat k tématu kázání, na co se zaměřit a které motivy blíže rozvést (srov. např. s. 46, 366, 476). Sbírka vznikala během pohnutých let 1411 a 1412, kdy Hus pro obranu Viklefových spisů a kritiku odpustkové buly papeže Jana XXIII. čelil klatbě a po ztrátě podpory královského dvora byl nakonec nucen opustit Prahu. I proto tato sbírka více než jiné Husovy postilly obsahuje odkazy na Viklefa (s. 3, 41, 65, 66, 91, 92, 107, 393 aj.), a jak editor v předmluvě dodává, odráží se v ní neklid doby jejího vzniku (s. XXVIII). Příručka tak tvoří důležité pojítko mezi Husovou sbírkou tzv. Betlémských kázání (*Sermones in Bethlehem*, 1410–1411) a *Českou nedělní postilou* (1413).

Text se dochoval ve dvou rukopisech, jejichž dochování a popis Bohumil Ryba širěji podal v předmluvě z roku 1967 (s. XV–XXIX). Jako základní zvolil Ryba rukopis Knihovny Národního muzea v Praze se signaturou XII F 1, který je na rozdíl od dochování v kodexu C 3 Břevnovské klášterní knihovny úplnější (navíc obsahuje *sermones de sanctis*), byť pravděpodobně méně odpovídá Husově původní redakci (s. XXIII). Pro několik kázání, která se nám dochovala i jinde, však editor využil také množství dalších rukopisů (viz jejich soupis na s. 2).

Co edice přináší nového, je především aktualizovaný a doplněný aparát autorit a přehled primární a sekundární literatury. Na tomto místě je třeba také zmínit, že nově je určeno třináct míst, na nichž Hus explicitně cituje autora jménem *Parisiensis*. Ryba ho ztotožnil s Husovým předchůdcem Matějem z Janova (pro svá studia na Sorbonně zvaným Mistr Pařížský), ovšem tato identifikace byla záhy zpochybněna, neboť konkrétní spis, z kterého Hus cituje, se nepodařilo přesně zjistit a Hus navíc na Matěje z Janova v žádném jiném díle neodkazuje. Gabriel Silagi se staví za zjištění Jiřího Kejře z roku 1979, že pařížským mistrem je u Husa Guilelmus Alvernus, který byl v Husově době v českých knihovnách hojně zastoupený, případně Guilelmus Peraldus; nově také Silagi identifikuje až 150 odkazů na Guilelmovo dílo (s. VII, 748–751).

Rybova edice včetně kritického aparátu je přizpůsobena zvyklostem řady CCCM. Jednotlivá kázání jsou řazena chronologicky podle nedělí a svátků církevního roku (jejich pořadí odpovídá roku 1411, srov. s. XXII); nakonec je jako appendix připojeno ještě jedno kázání (s. 682–684), které není přímo Husovo, ale základní (muzejní) rukopis ho do sbírky zahrnuje. Na okraji vydávaného textu jsou kromě foliace obou hlavních rukopisů připojena rovněž čísla stran vydání z roku 1975. Edice je opatřena dvěma soupisy obsažených kázání (jeden podle pořadí nedělí a svátků církevního roku, druhý podle incipitů), rejstříky biblických i nebiblických autorit a seznamem v textu obsažených bohemik. Do publikace je znovu vloženo osm Rybou vybraných ukázek dochovaných rukopisů, ovšem – na rozdíl od vydání z roku 1975 – barevných a v lepší kvalitě.

Pokud lze vůbec mluvit o nějakých formálních nedostacích edice, lze jich najít jen pomálu a nejsou závažné – jedná se především o typografické nepřesnosti v českých slovech s diakritikou (s. 607, 608, 611, 618, 777 a jinde), jež jdou ovšem na vrub vydavatele. Tato drobnost nic nemění na skutečnosti, že nové vydání kazatelské sbírky *Postilla adumbrata* je připraveno po všech stránkách kvalitně, a poskytuje tak spolehlivý pramen pro všechny zájemce o zkoumání Husova kazatelského díla.

Libor Švanda (Brno)

KATEŘINA VOLEKOVÁ, *Česká lexikografie 15. století*.
Praha, Academia 2015, 418 s. ISBN 978-80-200-2486-2.

Teoretickým pracím o češtině ve starších údobích byla věnována řada publikací, zpravidla monotematicky zaměřených a nepřehlížejících k rozvoji určitého typu jazykové reflexivního textu v celistvosti. V tomto ohledu nedávno pokročil výzkum v oblasti středněčeských gramatik díky monografii Ondřeje Koupila (*Grammatykáři: Gramatografická a kulturní reflexe češtiny 1533–1672*, Praha 2008; 2. revid. vyd. 2015), v případě nejstarší české lexikografie pak zásluhou Kateřiny Volekové, o jejíž publikaci bychom rádi referovali v tomto příspěvku.

V knize, jež vychází z autorčiny stejnojmenné disertační práce, jsou mapovány počátky lexikografických snah v českých zemích s využitím 360 dobových pramenů pojednávajících různou formou o českém lexiku. Jako hlavní cíl si autorka stanovila popsat obecný rozvoj starší české lexikografie spolu s proměnami slovníkového obsahu a způsobu zpracování, též zjistit příspěvek tehdejších lexikografických prací ke staročeské slovní zásobě. V úvodních kapitolách jsou shrnuty hlavní vývojové tendence lexikografie latinské a německé, jež stály u zrodu českého slovníkářství, v dalších částech knihy se pod drobnohled dostává již výhradně lexikografie česká – nejprve glosy v cizojazyčných textech, pak slovníky (zvláště jsou probrány slovníky české, latinsko-české, česko-latinské atd., dále je uplatněno třídění v závislosti na tematice a funkci textu, např. penitenciální texty, právní slovníčky, mamotrekty).